

מרכז תורני לאומי

"אהל ישראל"

מגני הגליל 47 רוזובות

מהלכות פסח וליל הסדר

פסח תשע"ב

זוברת הדרכה מעשית לזוג

הזוברת שתלווה אותך בכל שלבי הזוג

יהדות | חינוך | קהילה | חסד

ברכת עיריית רחובות לתושבי העיר

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"

אחת מהמצוות החשובות בליל הסדר היא מצוות "והגדת לבנך" - סיפור יציאת מצרים והשבח להקב"ה על החסדים שעשה עמנו וכפי שנאמר בהגדה "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

שמחים אנו לחזק את ידי המרכז תורני לאומי "אהל ישראל" שבחר לערוך חוברת הדרכה מפוארת וחשובה מאוד לכל המשפחה בהלכות החג יחד עם שאלות יפות לילדים היקרים שישננו לפני החג ובליל הסדר יגיעו מוכנים ויישארו ערים במהלך כל הלילה, ועל כך יבורכו וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

נברך ונאחל כל בית ישראל ובפרט לתושבי העיר היקרה,

חג פסח כשר ושמח

"ונזכה לאכול שם מן הפסחים ומן הזבחים במהרה אמן."

רחמים מלול	שי קזיוף	אמיתי כהן
ראש העיר	מחזיק תיק תרבות תורנית	יו"ר הפורום הדתי לאומי

הרב שמחה הכהן קוק
הרב הראשי ואב"ד
רחובות

בס"ד, כ"א אדר תשס"ט

הרינו להמליץ טוב על
המפעל החשוב מרכז תורני

לאומי "אהל ישראל" בראשות ידידנו
הי"ו, שלקח על עצמו תפקיד לסייע לזולת ברחבי
ארץ הקודש בקירוב לבבות, בסיוע למשפחות נזקקות
ובחינוך תינוקות של בית רבן. מקימי העמותה
העובדים שלא על מנת לקבל פרס זכו כבר לשבחים
רבים בפועל למען הזולת, וציבור הרחב מוקיר את
הפעילות של חסד ועזרה. בכדי להמשיך לחזק
ולהגדיל את מלאכת הקודש צריך שנדיבי לב יהיו
אחים ורעים לדבר מצוה ויבואו לקראתם בעזרה
וסעד שיוכלו להמשיך בעבודת הקודש. וכל המסייעים
למצוה רבה יחשב.

בברכת כהנים באהבה
הרב שמחה הכהן קוק

הרב דוב ליאור
רב העיר
קרית ארבע-חברון ת"ו

בס"ד, כ"ב חשון תשס"ט

גם אני מצטרף למברכים...
והשם יצליח דרכו של הרב
להגדיל תורה
ולהאדירה.

בכבוד רב

הרב דוב ליאור
קרית ארבע, חברון
רב העיר בכבוד רב

נא למלא את הפרטים במקומות המסומנים, ולשלוח במעטפות ההחזר, אין צורך בכול.

הרב מרדכי אליהו
הראשון לציון והרב הראשי
לישראל לשעבר

בס"ד, ח' אדר תשס"ט

הנני בא בשורות אלו להמליץ
טוב אודות המפעל החשוב

מרכז תורני לאומי "אהל ישראל" בעיר רחובות ת"ו
בראשותו של ה"ה
קול התורה והחסד ובחינוך ילדי ונערי ישראל. מקימי
העמותה העובדים שלא על מנת לקבל פרס זכו
כבר לשבחים רבים בפועל למען כלל ישראל. בכדי
להמשיך ולחזק את מלאכת הקודש צריכים שנדיבי
לב יהיו אחים ורעים לדבר מצוה ויבואו לתמוך בכל
דרך בכדי להמשיך ולשכלל את פעילות הקודש.
מצוה רבה לעזור ולסייע להם בעין יפה וברוח נדיבה.
ויבורכו העוזרים והמסייעים בכל מילי דמיטב,
ברוחניות ובגשמיות בבני חיי ומזוני רויחי, אכ"ר.

מרדכי אליהו

הרב יורם אברג'ל

ראש מוסדות רב פעלים
נתיבות
בס"ד, י"ט סיוון תשס"ט

הנני להצטרף לקריאתו של
הראשל"צ רבי מרדכי אליהו
שליט"א וקריאת הגאון
הגדול מרא דאתרא בעיר
התורה רחובות רבינו שמחה הכהן קוק שליט"א
למען המרכז התורני "אהל ישראל" ואשרי העומדים
על הפקודים ובפרט ידידי הרב היקר ר'

וכל אשר יעשו יצליחו - אמן!

יורם אברג'ל

יהדות | חינוך | קהילה | חסד

בס"ד

קמחא דפסחא!

מרכז תורני לאומי "אהל ישראל"
מגיני הגליל 47 רחובות
תומך במשפחות נזקקות במהלך כל השנה כולה

אנא פתחו את הלב למען
המשפחות הנזקקות
050-7780711

בהמלצת גדולי ישראל

יהדות | חינוך | קהילה | חסד

בס ד

איסוף חמץ

עצור! אל תשרוף!

במידה ונשאר לכם חמץ אנא העבירו בהקדם
לעמותת "אהל ישראל"
רח' מגיני הגליל 47 רחובות

אנו נעביר זאת לאחר הפסח

למשפחות נזקקות

050-7780711

הורים יקרים, שלום!

ליל הסדר בפתח....

אבא יקר, עורך סדר יקר!

ע"מ שליל הסדר יעבור עלינו ועל ילדינו בצורה הטובה ביותר החלטנו לערוך חוברת המשלבת הדרכה הלכתית ברורה החל משלבי ההכנה לפני החג והלאה בערב החג ולאחר מכן הדרכה לכל שלבי הסדר יחד עם שאלות לילדים בכל שלב ושלב ע"מ שנצליח להעביר לכל בני המשפחה סדר מעניין ומשמעותי וגם הלכתי.

"אמרו עליו על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח שלא ישנו וישאלו..."

תניא, אמרו עליו על רבי עקיבא: מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערב יום הכיפורים. בערב פסח - בשביל תינוקות, כדי שלא ישנו. וערב יום הכיפורים - כדי שיאכילו את בניה (פסחים דף קט' עמוד א').

רואים מסיפור דברים זה כמה היה חשוב לרבי עקיבא שהילדים ילכו לישון בערב פסח עד כדי כך שקם מלימודו בבית המדרש.

ההכנות ל'ליל השימורים' הגדול והקדוש

בעל ה'נתיבות שלום' מביא כי לילה זה נקרא בפי גדולי הדורות בכל הזמנים 'ליל שימורים' כמו ליל יום הכיפורים' משרוש זה המנהג בקהילות רבות ללבוש 'קיסטל' הלבן דווקא בשני ימים אלה בהם האדם נטהר ופותח פרק חדש וטהור בחייו, זה הוא לילה גדול וקדוש בו נפתחים השמים ומורידים טללי אורה ואמונה על לבותינו, בחג ראשון של פסח ברך יצחק את יעקב ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ, ומובא בפסחים פה: "כזיתא פסחא והלילא פקע אגרא" (כזית פסח והודאה לה' פותחים את השמים), לילה זה בפי הזוהר הקדוש ראש השנה לאמונה, כלומר ביום זה נכנסים אנו לאוצר האמונה של הקב"ה ולוקחים כמה שיותר אמונה לכל השנה כולה ע"י ריבוי הסיפור ביציאת מצרים לכן העירנות בלילה זה חשובה ביותר - לכן את רוב המוחלט של ההכנות והבישולים מתחילים כמה ימים קודם ומקסימום עד יום חמישי חוץ משריפת חמץ, הכנת הבגדים, ארוחת צהריים וכל בני המשפחה הולכים לנוח כדי להיות ערניים ביותר ומררוויחים ערב משמעותי ביותר.

א. חייבים לסיים את כל ההכנות לחג עד 13:00 מקסימום (כולל הכנת הבגדים)
ב. עיקר הסדר אלו הילדים ('והגדת לבנך') ולכן צריך להגיע מאוד מוכן בעניין הזה כדלקמן:

1. הילדים הולכים לישון לפחות שעותיים מנוחת צהריים - חובה!

ע"מ שלא יתעייפו כבר בתחילת הסדר וילכו לישון וחבל על סדר שלם שנועד בשבילם.

2. ילדים ונוער כבר בתחילת הסדר מתלוננים על רעב ולכן מבקשים להזדרז ב'מגיד' וקוראים את ההגדה באופן טכני בלבד ולא משמעותי, לא מעניין ולא מגרה את הילדים והנוער ולכן משפחות רבות **מפסידות ליל-סדר משמעותי**, וחבל-ילדים יכולים לאכול אפילו שעה לפני כניסת החג לאחר שנחו מנוחת צהרים (אין בעיה לאכול כלל דברים שברכתם האחרונה 'בורא נפשות' כגון: בשר, עוף דגים, ירקות, פירות אפילו למבוגרים) כמובן שלא להגזים ע"מ שיאכל בתאוה המצה.

3. הילדים הם המרכז בערב הזה (בנים, בנות, נכדים נכדות, אחיינים, אחייניות) ולכן למרות האורחים החשובים מאוד שמתארחים אצלנו אנו ניתן את מירב תשומת הלב קודם לילדים וסביבם נערוך את הסדר, ולכן...

ערכנו לפניך מקצת מהשאלות שעלו בחוגים התורניים לילדים ושיעורים לילדים המתקיימים במרכז התורני לאומי "אהל ישראל" ע"מ שנוכל לגרות הילדים ולגרום להם להשאר עירניים במהלך כל הלילה החשוב הזה, השאלות הנ"ל מיועדות בעיקרם לילדים אך חלקם מתאימות גם לבוגרים ומבוגרים.

חשוב: עליך להצטייד בהרבה אגוזים (לפחות 40) כדי להעניק לעונה תשובה חיובית בהבטחה כי המגיע למירב הנקודות יקבל פרס מוסכם מראש (השתדל שכולם יגיעו לאותו מספר נקודות) וכולם יקבלו!

3. חיילים לשנן עם הילדים לפני החג את השאלות והתשובות בחוברת זו ע"מ שיגיעו מוכנים!

המלצה :

מומליץ לבקש מראש מכל אחד ממשתתפי הסדר להכין דבר-תורה. שייאמר במהלך הסדר כך לכולם יהיה חלק בלילה זה.

תודתינו :

למו"ר הרה"ג שמחה הכהן קוק שעבר על חוברת זו ושמה בהוצאתה, וכמו"כ להרב יגאל הדאיה רב היישוב 'יד בנימין' על הסיוע ההלכתי המשמעותי בחוברת זו, לרב אלהנן פרינץ בנושא ההגעלה, יישר- כה לרה"ע מר רחמים מלול ויו"ר הפורום הדתי לאומי מר אמיתי כהן על הסיוע בהדפסת החוברת.

שאלות ליל הסדר - לילדים (תשובות בסוף החוברת)

1. אלו שמות נוספים יש לחג הפסח?
2. המצה: מה זה חמץ ומה זה שאור?
3. מדוע אסור לאכול חמץ בפסח?
4. אם כן מדוע אוכלים מצה בחג הפסח?
5. הזרוע - זכר ל**קרבת פסח** כי אין לנו בית מקדש...
- קרבת פסח : (א) ממה היו מביאים קרבן פסח? (ב) היכן היו מקריבים קרבן פסח? (ג) מתי היו מקריבין את קרבן פסח? (ד) מתי נצטוו ישראל לקחת את קרבן פסח? (ה) מתי לקחו את הקרבן וקשרוהו למיטה? (ו) עד מתי היה מותר לאכול את קרבן פסח? (ז) כיצד היו אוכלים את קרבן פסח במצרים? (ח) היכן היו אוכלים את קרבן פסח?
6. ביצה : כנגד מה אנו מניחים את הביצה על קערת הסדר?
7. מרור: מדוע אוכלים מרור בליל הסדר? מהו המרור של הז"ל?
8. חרוסת : מדוע אוכלים חרוסת בפסח? שדומה לטיט של 'לבנה' שהוא מעשה 'חרסית'?
9. כרפס : מהו כרפס ומדוע אוכלים אותו בליל הסדר?
- לפני שנתחיל את הסדר , נאמר/ נשיר את כל סימני הסדר:
קדש ורחץ כרפס, יחץ, מגיד , רחצה, מוציא –מצה, מרור, כורך שולחן- עורך, צפון, ברך, הלל , נרצה .
10. ורחץ - מדוע נוטלים את הידיים ללא ברכה?
11. מגיד - וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח... איזו מצווה אבא מקיים בכך שבנו שואל שאלות בליל-הסדר?
12. מדוע נוהגים לפתוח את הדלת באמירת 'שפוך חמתך על הגויים'?
13. מדוע אומרים בהלל: פה להם, עיניים להם, אבל בידיים ורגליים כתוב: רגליהם... ידיהם...?
14. מדוע הילדים שרים 'מה נשתנה' בתחילת ה'מגיד'?
15. מי הם הארבעה בנים שכנגדם דבר תורה, ומה ההבדל ביניהם?
16. והיא שעמדה לאבותינו ולנו" - מה היא שעמדה לנו ולאבותינו לאורך כל הדורות?
17. למה מעשה לבן הארמי חמור יותר ממעשה פרעה? (בקש לעקור את הכל)
18. מהם עשר המכות ומה הסימנים שהיה נותן בהם רבי יהודה?
19. מניין לומדים שעל הים קבלו המצרים פי-5 מכות ממה שקבלו במצרים?
20. רחצה- נוטלים את הידיים עם ברכה (על נטילת ידיים), מדוע נוטלים שוב את הידיים?
21. מוציא מצה - כמה ברכות מברכים על המצה, ומדוע?
22. מרור - למה מברכים 'על אכילת מרור'? הרי לא מברכים על ירק במהלך הסעודה?
23. כורך : מדוע כורכים את המצות עם המרור והחרוסת?
24. צפון - מוציאים את מה שהצפנו במהלך הלילה שהוא אפיקומן .

- מהי המשמעות של המילה הארמית אפיקו-מן ?
25. למה אוכלים אפיקומן?
26. מה אסור לעשות לאחר אכילת האפיקומן ולמה?
27. מדוע אומרים הלל בליל הסדר ?
28. נרצה- מדוע אומרים 'נשמת כל חי בליל-הסדר ?
29. מדוע מניחים שלוש מצות בקערת הסדר?
30. מדוע מסיבים בליל הסדר?
31. מתי צריך להסב?
32. המצה מכונה "לחם עוני" מדוע?
33. מתי בפסח עברו בני ישראל בים?
34. על איזה צד מסיבים ומדוע?
35. מי ששמאלי לאיזה צד יסב?
36. איזו מצוה מתחילה ממוצאי החג הראשון ונמשכת 50 יום?
37. חכם אומר: "מה העדות והחוקים אשר ציווה ה' אתכם". רשע אומר: "מה העבודה הזאת לכם". מדוע זה חכם וזה רשע הרי אמרו דברים דומים?
38. מדוע נקרא הקורבן והחג "פסח"?
39. האם בפסח אומרים הלל שלם או הלל לא שלם? ביום הראשון הלל שלם ובשאר הימים הלל לא שלם.

זמני החג

למחמירים	זמן	
09:40	10:10	סוף זמן אכילת חמץ
10:53	11:26	סוף זמן שריפת חמץ
	12:43	חצות היום
	15:51	שעה עשירית
	00:43	סוף זמן אכילת אפיקומן לכתחילה
	18:44	כניסת החג
	19:41	צאת החג

ההכנות נוספות לחג

הכשרת כלים (הרשימה בהמשך הינה ע"פ סדר א-ב ולא ע"פ חשיבות הדברים).

ככלל הכשר הכלים מתבסס על ההלכה "כבולעו כך פולטו", היינו, כפי שמשתמשים בכלי כך יש להכשירו. לדעת הספרדים מכשירים את הכלי ע"פ רוב תשמישו. אולם לדעת האשכנזים יש לחוש גם למיעוט תשמישו (שו"ע תנא, ו) ובשעת הדחק גם האשכנזים מקלים להשתמש בו כרוב תשמישו (משנ"ב תנא, סקמ"ז).

ישנם מספר דרכים להכשרת כלים, בהמשך יבואר איזו הכשרה שייכת לכל כלי: הפעולה הפשוטה הנצרכת לעשות בכל כלי הינה ניקוי יסודי עם חומר, פעולה זו שייכת גם לפני: עירוי, הגעלה, ליבון.

עירוי: שפיכת מים רותחים על גבי הדבר הצריך הכשר. דין זה הוא בכלי אשר בלע בעירוי כלי ראשון (כצלחות וכו'), אשר הכשרו הוא בעירוי מים רותחים מכלי ראשון (ניתן לעשות זאת עם קומקום חשמלי מבעבע).

הגעלה: כלי אשר צריך להגעילו יש להכניסו לתוך מים רותחים המבעבעים העומדים על גבי האש. ע"י ההגעלה נפלט הדבר (החמץ או האיסור) הבלוע בכלי. הגעלה קיימת בכלי אשר בלע איסור בבישול (נוזל). הגעלה מועילה ב: זהב, כסף, נחושת, ברזל, עופרת, אלומיניום, נירוסטה, פלדה, כלי אבן וכלי עץ חלק.

הכלי בתוכו עושים את ההגעלה חייב להיות נקי לגמרי, וכן שלא השתמשו בו בעשרים וארבע שעות האחרונות (אינו בן יומן) ואף שאינו משמש לחמץ (אלא א"כ הוא הוכשר). לכתחילה אין להגעיל כלי שהוא בן יומן ובדיעבד אם חייב להטביל כלי שהוא בן יומן, יש להכניס לתוך המים הרותחים של ההגעלה חומר חריף שיפגום (סבון). לכתחילה ראוי להכניס את כל הכלי בבת אחת למי ההגעלה, אולם למעשה אם א"א ניתן להכניסו אפילו חלק חלק, ובלבד שלבסוף כל חלקי הכלי יהיו בתוך המים (על הגעלת כלים אין מברכים).

ליבון קל: כלים שמשמשים בהם לטיגון או לצליה עם מעט שמן או רוטב – הכשרתו בליבון קל. ליבון קל הינו החזקת הכלי מכל צדדיו באש, במשך זמן שיתחמם הכלי עד שאם יגע בכלי קש או חוט פשתן הוא ישרף מהחום. כל כלי שניתן להכשירו בהגעלה, יכול להכשירו גם בליבון קל.

ליבון חמור: כלים שמשמשים בהם במגע חום האש עצמה ללא מים כלל, כגון: שיפוד, רשת לצלייה, תבניות אפיה – הכשרתם היא ע"י ליבון חמור. ליבון חמור הינו העמדת הכלי באש עד שיאדים ויוציא ניצוצות או שתתקלף קליפתו החיצונית.

בבוק פלסטיק של תינוק: ראוי לקנות חדש. בשעת הצורך אפשר לנקותו היטב ולהגעילו.

גביע כסף של קידוש: צריך הגעלה, כיוון שיש ביין אלכוהול הגורם להבלעת החמץ.

טבעת: אם האשה לשה עם טבעת בצק תנקה אותה היטב ולאחר מכן תערה עליה מים רותחים.

טוסטר: (שאפו בו חמץ) אין להשתמש בו בפסח, כיוון שלא ניתן לנקותו כראוי.

כיור: ראשית יש לנקותו ביסודיות עם חומר ניקוי. יערה עליו מים רותחים מכלי ראשון (ג"פ). יש המקפידים (אשכנזים) להניח אבן מלובנת או ברזל מלובן בכיור במהלך העירו. בכיורים העשויים מחרס, ראוי שלא לסמוך רק על הכשר זה וידאג שכלי הפסח לא יגעו ישירות בכיור (ניתן להניח כיור פלסטיק או רשת בכיור), כיוון שבכלי חרס "שבירתן היא טהרתן" (כלים ב, א). לספרדים הדין יותר קל כיוון שהולכים אחר רוב תשמישו והוא במים חמים שאין בו יד סולדת (חזון עובדיה) וכן שמים סבון על הכלים שם.

יזהר לא לשכוח לנקות היטב את הברזים והידיות. לגבי המסננת בכיור – יש הסוברים שסגי בניקוי ועירו מים חמים מכלי ראשון. אך כיוון שמצוי שנדבקים לכלוכים בסדקים אשר קשה להסירם טוב לקנות מסננת חדשה לפסח (ספר הגעלת כלים עמ' שמח, הלכה קכד).

כיריים גז: ראשית יש לנקות ביסודיות עם חומר ניקוי. לפני הכשרתם אין להשתמש בהם עשרים וארבע שעות. את החצובה ושאר החלקים יש להשרות בחומר חריף או לנקותו עם מסיר שומנים ולאחר מכן לדעת הספרדים להגעיל ואילו לפני האשכנזים צריך ליבון (רמ"א תנא, ד). את קרני הגז וראשו יש להדליק לרבע שעה באש גבוהה (ע"ע שו"ת אגרו"מ או"ח קכד). יש לוודא שכפתורי הדלקת הגז נקיים לגמרי (ע"כ יפרקם, ישרם וישפשפם). יש המכסים לאחר מכן את משטח הגז בנייר כסף (וע"ע בספר הגעלת כלים יג, פט ובהערות שם). כיום רבים רוכשים מערכת כיריים מיוחדת לפסח.

כיריים חשמליות: מנקים היטב ולאחר המתנה של עשרים וארבע שעות מחממים על חום גבוה למשך חצי-שעה (וי"א שעה: הכשרות ו, יז).

כלי זכוכית: לדעת חלק הספרדים ניתן להשתמש בכלי לאחר ניקוי יסודי (שו"ע תנא, כו) והבן איש חי חולק ע"כ. לדעת האשכנזים אין להשתמש בכלים אלו בפסח כלל (אלא א"כ זהו שעת דחק שאז יגעילם).

כלי חרס (חרס, פורצלן, חרסינה, חימר, קרמיקה): כלי חרס שבלע בחום אפילו של כלי שני, אין מועיל לו הגעלה וצריך ליבון. כיוון שהכלי יתקלקל בליבון, אין משתמשים בכלים אלו בפסח.

כלי לישה: כל הכלים המשמשים ללישת חמץ, לדעת הרמ"א - צריכים ליבון, ואילו לדעת השו"ע צריכים הגעלה. ונהגו כרמ"א (תנא, טז-יז. כף החיים תנא, סקקצ"ו) וע"כ רוב העולם אינם משתמשים בכלים אלו בפסח, כיוון שהליבון יכול לקלקל הכלי.

כלי פיירקס, דורלקס: לספרדים יגעילם ואילו האשכנזים ישתמשו בהם רק בשעת צורך גדול ע"י הגעלה ג"פ (שו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ג ב, כה. שו"ת מהר"ם שיק יו"ד קמא. שו"ת ישכיל עבדי ד, יג. שו"ת ציץ-אליעזר ח, כא. ט, כו. שערים המצויינים בהלכה קטז, סקי"א).

כלי פלסטיק: הכשרתו ע"פ בליעתו. היינו, אם בלע ברותחים, צריך הגעלה וכו'.
מברשת שיניים: יש לדאוג לקנות מברשת שיניים חדשה. כיוון שקשה מאד לנקות היטב את המברשת בכל פינותיה מהפירורים.

מדיה כלים: ראשית יש לנקותו ביסודיות עם חומר ניקוי. לפני הכשרתו אין להשתמש בו עשרים וארבע שעות. לאחר מכן יש לפרק את החלקים הניתנים לפירוק ולהגעילם. שאר המדיה יפעיל בחום מכסימלי עם חומר ניקוי.

מוציץ: ראוי לקנות חדש. אעפ"כ ינקו את המוצץ היטב עם חומר ניקוי ויערו עליו מים רותחים, למקרה בו התינוק לא יסכים להשתמש במוציץ חדש.

מיבש כלים: ינקה היטב עם חומר ניקוי.

מיחם של שבת: גוף המיחם-יש לנקות היטב מבפנים ומבחוץ ולהסיר את האבנית. לאחר מכן למלא אותו במים עם מעט סבון עד לגובה המכסימלי ולהרתיוחו (ויפתח את הברז בעת הרתיוחה). לגבי המכסה-במידה והשתמשו בו לחמץ גמור, כגון: לחמם עליו לחם – יש להגעילו

מיקסר, מעבד-מזון: אם לא משתמש בהם בחמץ כלל, מספיק לנקותם ביסודיות עם חומר ניקוי. אם משתמש בו להכנת עיסה וכו' יש להחליף לפסח את המקצפים ומוט המסתובב ואת שאר החלקים ינקה היטב ולאחר-מכן יגעיל (ויש המצריכים ליבון קל).

מיקרוגל: ראשית יש לנקותו ביסודיות עם חומר ניקוי. לפני הכשרתו אין להשתמש בו עשרים וארבע שעות. לאחר מכן יכניס כוס של מים עם מעט סבון ויפעיל את המיקרוגל עד שהמים בכוס יתאדו. לגבי הצלחת יש לנקותה היטב ולערוות עליה מים רותחים מכלי ראשון. יש המצריכים לאחר כ"ז לסגור בפסח את הכלי היטב ולא להניחו ישירות על המגש (צלחת) הנמצאת במיקרוגל כל השנה למרות שהיא נוקתה היטב.

ויש מהמירים שלכתחילה לא להכשיר מקרוגל לפסח (ע"פ דעת הרב מרדכי אליהו).

מקרר: יש לנקותו באופן יסודי ובייחוד בקפלי הגומי האוטם את דלת המקרר (והמקפיא). את חלקי המקרר הניתן לפרק – יפרק וינקה. יש המכסים את המדפים והמגירות בנייר.

משולש אשפה: ינקה היטב עם חומר ניקוי ולאחר מכן יערה עליו מים חמים מכלי ראשון.

סכו"ם: יש לנקותו היטב. לא להשתמש בו עשרים וארבע שעות ולאחר מכן להגעילו במים רותחים בכלי ראשון על האש.

סיר: ינקה היטב את הסיר והידיות של הסיר והמכסה (במידה וניתן לפרק את הידיות יפרק וינקה). יניחנו בלי שימוש עשרים וארבע שעות. לאחר מכן יגעילו ברותחים (מחבת טפלון שמטגנים בלא שמן – לא ניתן להכשירו).

פורמייקה: משטח עבודה העשוי פורמייקה (וה"ה העשוי מעץ) ינקה אותו היטב ולאחר מכן יכסנו, כיוון שנכנסים לסדקיו וחריציו פרורים. ואם העץ או הפורמייקה חלקה, ניתן להגעילה וא"צ לכסותה (שו"ע תנא, ח. הכשרות ו, ג).

פלטת של שבת: ראשית יש לנקותו ביסודיות עם חומר ניקוי, ויוודא שגם הרגליים נקיות. לאחר מכן יחמם אותה כשעה. ויש הסוברים שיערה מים רותחים מכלי ראשון קודם חימומה. בכל מקרה, טוב לעוטפה בנייר-כסף.

קולט-אדים: קולט אדים הנמצא מעל הכיריים ינקנו ביסודיות עד מקום שידו מגעת, אך אין להשתמש בו בפסח (הכשרות ו, טז).

קומקום: יש לנקות היטב את הקומקום ובייחוד את הידית. לאחר מכן למלא אותו במים עם מעט סבון עד לגובה המכסימלי ולהרתיחו. במידה והשתמשו בו לחמץ גמור, כגון: לחמם עליו לחם – יש להגעילו.

שולחן: ינקה היטב ולאחר מכן יערה מים רותחים מכלי ראשון, כיוון שפעמים שנשפך מרק מסיר וכדו' (שו"ע תנא, כ) ונראה שזוהי חובה לאשכנזים, כיוון שהם סוברים שאין הולכים אחר רוב שימוש, בניגוד לספרדים שיקלו בזה (עיין כף החיים תנא, סקרל"ג). שולחנות רבים נהרסים ע"י מים ולכן יכול במקום לערות מים לכסותם. שולחן שלשים עליו בצק - לא מספיק עירוני ונ"ל שחובה לכסותו.

שיניים (פלטת שיניים): ינקנה היטב ולאחר מכן יערה עליה מים רותחים מכלי ראשון.

שיש מטבח: יש לנקותו ביסודיות עם חומר ניקוי. יערה עליו מים רותחים מכלי ראשון (שו"ע יו"ד קכא, ב). יש הנוהגים לכסותו בנייר כסף (כיוון שחרס לא ניתן להכשירו). דין זה נכון גם לגבי משטחי נירוסטה (הכשרות ו, ג).

מקומות הרודים בצק על השיש צריכים להכשירו ע"י אבן מלובנת (ע"ע שו"ע יו"ד קכא, יז. שו"ע או"ח תנא, כב. משנ"ב סקקי"ד).

תנור אפיה: יש לנקותו בצורה יסודית עם חומרי ניקוי ולוודא שלא נשאר בו שום ממשות (שמן שרוף וכו'). כיוון שקשה להסיר את הכל, יש הסוברים שאין להשתמש בתנור בפסח. מי שנוהג להשתמש, לפני הכשרת התנור יימנע משימוש בו לעשרים וארבע שעות, לאחר מכן ידליק את התנור בחום מכסימלי למשך שעה (ע"ע בשו"ת מנחת-יצחק ג, סו. שו"ת יביע-אומר א יו"ד ו. ספר הגעלת כלים עמ' תמד). יש לציין שישנם תנורים בהם קיימת

מערכת ניקוי אוטמטי (פרוליזה). לגבי התבניות והרשתות יש לדאוג שיהיו מיוחדים לפסח, כיוון שלא ניתן לעשות להם ליבון חמור (ספר הגעלת כלים עמ' שצו הערה רצד. חזון-עובדיה עמ' עג).

ב. ניקוי שאר פריטים שא"צ הכשרה

ארון – יבדוק בכל ארונותיו שאין שם חמץ. לצערנו מספר אנשים גילו כי שכחו חמץ בארונות חשמל, או בארונות באמבטיה של תרופות וע"כ ירזו עצמו לבדוק בכל ארונותיו בביתו.

ברכונים – יש לנקות היטב את הברכונים בהם משתמשים בשולחן האוכל.

טלפון – יש לנקות את לחצני הטלפון וכן את השפופרת.

כיסים – יש לעבור על כיסי הבגדים ולראות שלא נכנסו לשם דברי חמץ, בעיקר בבגדי הילדים, כגון: כיסי המכנסיים, וכן בכיסי המעיל.

כסא תינוק – יש לנקות את הכיסא תינוק היטב עם חומר ניקוי ויערה על המגש של הכסא מים חמים.

מגב – מגב מטבח לכלים וכן מגב ניקיון ידאג לשוטפו ולנקותו מכל הלכלוכים שנמצאים בו.

מגבונים לחים – יש להשתמש בפסח במגבונים שכתוב עליהם כשר-לפסח, כיוון שיש בהם בושם והוא נאסר בהנאה.

מחשב – יש לנקות את שולחן המחשב ולכן להפוך את המקלדת ולנערה מספר פעמים.

מטאטא – ראוי לקנות מטאטא חדש לפסח, כיוון שקשה מאד להסיר ממנו את כל הלכלוכים. ומי שבכל-זאת רוצה להשתמש בו ישטוף אותו עם חומר ניקוי מספר פעמים.

מכונית – יש לנקות את פנים הרכב, בעיקר במושבים ומתחתיהם וכן בכפלי הריפוד וחיבור החגורות.

מפות שולחן, מגבות מטבח – מספיק לכבסם במכונת כביסה ובזה הם יוכשרו לפסח (ע"ע שו"ת צ"ץ-אליעזר ד, ו) ויש המהדרים לקנות חדשות או שיהיו מיוחדות רק לימות הפסח.

משחקים – יש לבדוק בכל המשחקים שלא הגיעו לשם פרורי חמץ וכן לנקות את המדף או המגירה של המשחקים.

נפה – יש לנקות היטב את הנפה שלא יישאר בה קמח.

ספרים – ינקה את הספרים שמניח על השולחן בפסח.

עגלה – יש לנקות את העגלה היטב עם חומר ניקוי וה"ה סל-קל, ויוודא שאין בקפלי הריפוד פירורי חמץ. פעמים רבות העגלה אינה נמצאת בשימוש והיא נמצאת במחסן, בלי שניקן אותה היטב.

קרש לחם – יש לנקותו היטב ולבדוק שאין בו שאריות לחם משני צדדיו.

שואב אבק – יש לוודא שלא שכחנו לזרוק את השקית המלאה לכלוך.

שטיח – יש לשאוב אותו ולנקותו היטב.

תא – מי שיש לו תא במקום העבודה או הלימודים או בבית הכנסת ידאג לנקותו היטב קודם הפסח

תיקים – יוודא שתיקי הילדים נקיים (יבדוק כל תא) ואם יכול יכבסם. כמו כן, יבדוק שתיקי הנסיעות של שבת, תיק-עבודה וכן תיקי-נשים ריקים מדברי מאכל

סוף כאן / סוף הפוסט

מוצרי מזון לפסח - יש להקפיד לבדוק על כל מוצר שיש לו סימון כשרות לפסח. הסימון יהיה מודפס על האריזה, ולא במדבקה חיצונית.

מוצרי ניקיון - אינם צריכים כשרות גם אם מיועדים לניקוי התנור והכיריים, כיון שטעמם פגום. יש המקפידים בנוזל לשטיפת כלים שיהיה כשר לפסח ואינו חיוב. מן הראוי להקפיד שמשחת השניים תהיה כשרה לפסח. בסבון ושמפו גוף נחלקו הפוסקים ולהלכה אפשר להקל.

כלים חד פעמיים מעיקר הדין אינם צריכים כשרות לפסח. ויש חוששים בכלי נייר וקרטון.

תמרוקים מעיקר הדין אינם צריכים כשרות לפסח, פרט לשפתון בעל טעם טוב וכד'.

ירקות העלים - מן הראוי שיהיו מגידולים ללא תולעים על מנת שלא יהיה צורך לבדוק בעין כל עלה. עם זאת חלק גדול מהמוצרים הנ"ל צריך שרייה במים עם סבון כמפורט על השקית (ראו פרסום הרבנות בנושא בגב חוברת 10).

תרופות – לכתחילה ליטול תרופות המופיעות ברשימת התרופות הכשרות [שנמצאת באתר המרקחת ובאינטרנט]. בדיעבד כל תרופה שטעמה פגום מותרת לחולה. טעמה טוב צריכה כשרות.

מזון תינוקות – לכתחילה רק מוצרים הכשרים לפסח. במקרים מיוחדים שחייבים להשתמש במוצר ללא כשרות עבור תינוק, יש להיוועץ עם פוסק.

מזון לבעלי חיים – לכתחילה לקחת מזון שאינו מכיל חמץ. [ניתן להשיג בטלפון 0528016352] במידה ואין כוזה להיוועץ עם פוסק.

כילוי החמץ – מן הראוי להמעיט בכמויות החמץ שקונים קודם הפסח כדי שלא להגיע למצב שיש הכרח למכור חמץ ממש. אם נשאר מעט חמץ ואפילו אריזות סגורות, אין איסור בל תשחית לשורפו כיון שזהו מצוותו. וניתן גם למוסרו לעמותת "**אהל ישראל**".
רח' מגיני הגליל 47 [050-7780711] מבעוד מועד כדי שיאכל על ידי אחרים קודם הפסח.

מכירת חמץ – כל הנזקק למכירת חמץ יזדרז לבצע זאת **עד ליום המישי יג' בניסן בשעה 20:00** בערב אצל הנציגים בבתי הכנסת, במרכז התורני לאומי "אהל ישראל" יהיה ניתן למכור עד יום שישי ערב החג בשעה 9:30 בבקר! לא לחכות לרגע האחרון...

הערה חשובה: להקפיד לכתוב כתובת מדויקת במכירה כולל מס' דירה ולפרט היכן מונח החמץ, כמו"כ יש שכתבו גם **מס' פלפון** כדי שבמידה והגוי ירצה להכנס ולקחת את חמצו שלו יוכל לקבל מפתח – וכך המכירה לא תהיה חוכא והתלולא.

ערב פסח

בדיקת החמץ – יש לנקות ולבדוק כל מקום שיש לחוש שהכניסו לשם חמץ במתכוון או במתכוון. הנהוגים להניח עשרה פתיתים יזהרו שיהיה כל אחד מהם קטן ופחות מכזית, וירשמו ברשימה את המקומות.

מס' דגשים לבדיקה

א. בודקים את החמץ ומבטלים את החמץ שלא ראינו ביום חמישי בערב י"ג בניסן לאחר תפילת ערבית (תלב, בה"ט ד), לא קובעים סעודה חצי שעה קודם הבדיקה, אבל אכילת עראי מועטה של פירות וירקות ושתייה התירו שלא. (מ"ב תלא, סק"ו)

ב. בודקים את החמץ עם נר שעווה, לא פראפין, לא בשמן, לא באבוקה (אש גבוהה-2 להבות) מפני שאינו יכול להכנס אתו לחורים ולסדקים מחשש שמא ישרוף את הבית, ואם בדק באבוקה יחזור ויבדוק שוב ללא ברכה (תלג, סק"יא), ניתן לבדוק גם בפנס.

ג. מומלץ ליטול ידיים לפני הבדיקה לטהרה ולבדוק ביסודיות למרות שניקינו היטב את הבית אפילו מאבק, גדולי ישראל היו בודקים במשך שעות רבות את הבית והיו אומרים שבכל מקום שהנר יאיר בבית תכנס קדושה וילכו כוחות הטומאה, והמקובלים כתבו שטוב שילך בבדיקה עם קערה שבה יש לחם עם מלה, כי המלה המסמל את הקיום ('ברית מלח') מבריה את כוחות השטן וגונדא דיליה שהם מתקנאים מאוד בבדיקת החמץ כי יודעים כמה מעלתה גדולה מפני שבפנימיותה היא מסוגלת לסלק את כוחות הרע מתוכינו.
(בא"ח ש"א פ' צו)

ד. מומלץ ולא חובה לקחת עשרה פתיתי לחם כאשר עדיף שכל חלק פחות מכזית ולסגור אותם בעיתון ושקית וכדאי לרשום היכן הנחנו אותם. (בא"ח, ש"א, צו, ו')

ה. הילדים בודקים את תיקי ביה"ס שלהם היטב שמא שכח שם חמץ, קרה לא פעם שנשכחה פרוסת לחם בתיק/ הורים יזכירו לילדים אפילו תוך כדי בדיקת החמץ כך ניתן גם לשתף אותם במצווה.

ו. לשים לב שיש הבדל בנוסח בין ביטול החמץ לאחר הבדיקה **בלילה** לביטול **ביום** לאחר השריפה.

בלילה- אנו נאמר כל חמירא (זחמיצא) דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטל ולהוי (הפקר) כעפרא דארעא- **בלילה** מבטלים רק את מה שאנינו רואים מפני שאנו משאירים אוכל לארוחת הערב ולמחרת לארוחת בוקר.

ביום- אנו נוסף גם את החמץ שאנו רואים- **דחזיתיה** ודלא חזיתיה, **דבערתיה** ודלא בערתיה- לכן כדי לקרוא הנוסח מסידור בלבד, **ביום** צריך להקפיד לומר את נוסח הביטול רק לאחר השריפה בלבד בכדי לקיים דעת הסוברים שביטולו הוא דווקא בשריפה ואם בטלתי לפני שנשרף מה תועלת בשריפה. (מ"ב תמה, סק"ו, כדעת ט"ז)

מחסנים – מחסן שנכנסים אליו באמצע הארוחה, או שילדים נכנסים בו יש לבדוק בו במקום שהגישה אליו אפשרית. במקום בו יש ערמות של חפצים שנערמו שלשים יום קודם הפסח, אינו צריך בדיקה ודינו כחמץ קבור.

תיקי הילדים וכיסי הבגדים שבשימוש יום יומי צריכים בדיקה, כיסי בגדים שכובסו אינם צריכים בדיקה.

מלונה, כלוב עופות וכד' – עדיף לנקות אותם מספר ימים קודם הפסח, ויתן לבע"ח מזון ללא חמץ כבר קודם הפסח.

נסיעות – מי שנוסע מביתו קודם ליל יד', יבדוק בלילה לפני שעוזב את ביתו לאור הנר ללא ברכה. ואם שכח יעשה כן ביום למחרת ויוציא מן הבית את שאריות החמץ.

שריפת החמץ – אף שמן הדין ניתן לכלות את החמץ בכל אמצעי כילוי מ"מ המנהג לשורפו, ביום יד'. אלא שיש להקפיד על מצווה דאורייתא של ואהבת לרעך כמוך, ולא להבעיר אש כנגד החלון או הכביסה של השכן. המועצה תודיע על מקומות מיוחדים ביד בנימין בהם יש לשרוף את החמץ. **לשפוך נפט** על החמץ עצמו לפני שנשרף אינו נכון כי אז אין מקיימים בו מצוות שריפה. **יש לפרק את חבילות החמץ** כדי שתשלוט האש בכל החמץ.

השנה צריך להזהר ולשורוף עד השעה 11:26 (המחמרים עד 10:53), השורף לאחר מכן לא קיים מצוות ביטול בשריפה כי בשעה השישית התורה הוציאה החמץ מרשותינו.

תענית בכורים – כיום המנהג פשוט להתחיל להתענות משעת הקימה ולהפסיק התענית על ידי סיום מסכת אחר שחרית. יש להאזין לדברי המסיים **ולהבין** את הנאמר כי רק כך הוא נחשב כשותף בלימוד, ולאכול כזית מזונות או לשתות רביעית יין, בכור לא יכול ליפטר מתענית אם רק יביאו לו אוכל מהסיום ללא השתתפות בסיום עצמו.

בכורים שיש להם **כאב ראש וכאב עיניים** ומצטערים הרבה מהצום או שאם יצומו לא יוכלו לאכול בלילה מצה שמצוותה דאורייתא פטורים מהתענית (מ"ב, תע, סק"ב, כה"ח סקל"ב) ויכולים לפדות התענית בצדקה (כל בו, כה"ח סקל"ב, חזו"ע) ועדיף שיאכלו במהלך היום רק מיני תרגימא (פירות, ירקות, תפוז'א וכדו') ולא ייקבעו סעודה.

אכילת מצה בערב פסח – אסרו חכמים לאכול מצה ביום יד' עד הערב, ואף לנהגים להימנע מראש חודש, ביום יד' הוא ממש איסור גמור. גם עוגה שנאפתה כולה מקמח מצה

אסור לאכול. אבל אפשר לאכול כופתאות מקמח מצה, או מצה מבושלת או מטוגנת.

הנוהגים לאכול מצה עשירה, רשאים לאוכלה בערב הפסח עד השעה 15:50

משעה עשירית – החל מן השעה 15:50 [בקירוב]. אין לאכול לשובעה כדי שיאכל מצה לתיאבון בלילה. על כן אין לאכול משעה זו בישולים מקמח מצה, אלא רק מעט פירות וירקות, [וקטניות לנוהגים בהם היתר] או מעט בשר או דגים או ביצים, באופן שלא ימלא כרסו מהם.

איסור מלאכה בערב פסח – עד חצות היום שהוא בשעה 12:40 מותרת מן הדין כל מלאכה. מאחר חצות אין לעבוד עבודה בשכר, ולא לעשות מלאכות כמו כיבוס בגדים או תפירת בגדים, ותספורת. אבל גיהוץ או תיקון קטן בבגד לעצמו, וכן שטיפת הבית והכנת תבשילים ושאר צרכי החג מותרים.

הכנת הגדה ופירושיה – כל אדם ובפרט מי שהוא עורך הסדר צריך שיכין את עצמו להסברת ההגדה בעזרת ביאורי ההגדות המצויים בחנויות הספרים, כדי שיוכל לחדש ולעניין את המסובים, ולקיים מצוות סיפור יציאת מצריים כתיקנה, **מחצות בערב פסח** זהו זמן נפלא להכנה רוחנית כפי שהביאו המקובלים.

צליית הזרוע – נהגו לצלותה כדוגמת קרבן הפסח, על האש או בתנור.

הכנת המרור והכרפס - מי שנוהג במרור הנקרא תמכא [חריינ] יפורר אותו מספר שעות קודם הסדר. מי שנוהג בחסה וכרפס, ינקה אותם מבעוד יום.

סידור השלחן – לפי הדין יש לסדרו מבעוד יום כדי שלא להתעכב בעריכת הסדר בערב.

חשוב: הילדים הולכים לנוח – הילדים הם עיקר הסדר וכל הסדר אמור להיות סביבם, לכן חשוב שינוחו בצהריים ע"מ שלא ירדמו במהלך הסדר, כמו"כ ילדים ונוער מתלוננים על רעב כבר בתחילת הסדר ורוצים למהר ובכך מאבדים 'ליל סדר' משמעותי- חובה לישון ואף מותר לאכול גם לאחר שעה עשירית פירות וירקות (ללא הגזמה מיותרת)

סידור הקערה – ישנם שיטות שונות כיצד לסדר הקערה, והם מופיעות בהגדות השונות. מי שאין לו מנהג מיוחד ראוי שיעשה כסדר האריז"ל.

קריאת סדר קרבן פסח – יש נוהגים לקרוא בשעות בין הערביים את סדר הקרבת קרבן פסח, מהמקרא והמשנה, וכן את סגולת רבי שמשון מאסטרופולי, ומנהג יפה הוא.

תפילת ערבית – מתפללים תפילה לשלוש רגלים כמובא במחזורים. יש קהילות שנהגו לומר הלל בברכה בבית הכנסת לאחר ערבית, וכן מנהג הספרדים וחלק מקהילות האשכנזים. **ברכה מעין שבע כשחל בשבת** אין אומרים אותה בערבית [שו"ע תפז, א]. והנהגים בנוסחאות התפילה כדעת המקובלים אומרים אותה [כה"ח].

ליל הסדר

החייבים במצוות - בין גברים ובין נשים חייבים בכל מצוות הלילה: אכילת מצה ומרור, ארבע כוסות ואמירת הגדה (שו"ע סי' תעב, יד).

קטנים שהגיעו לחינוך נותנים לפניהם ארבע כוסות, מצה ומרור ומקיימים בהם והגדת לבנך. ומלמדים אותם להסב. וצריך ליתן להם קליות ואגוזים ומיני מתיקה, שלא יישנו.

שיעורים: בשיעורי האכילה והשתיה וזמני אכילת חמץ וביעורו, יובאו להלן דעות מחמירות וגם מקילות כדי לאפשר לכל אחד לצאת ידי חובת המצוות כפי כוחו.

הסיבה: גברים חייבים להטות על צד שמאל [גם איטר=שמאלי] בשתיית ארבע כוסות ובאכילת מצה, כורך ואפיקומן. הנשים בנות ספרד צריכות להסב, ובקהילות אשכנז לא נהגו לחייב את הנשים להסב, אלא שהן רשאיות. (רמ"א תעב, ד, חזו"ע עמ' קכ).

ברכת בפה"ג - מנהג בני ספרד לברך על כוס ראשונה ושלישית בלבד, ומנהג בני אשכנז לברך בפה"ג על כל כוס מד' הכוסות, וכן מנהג בני תימן הפוסקים כרמב"ם.

לשתות בין הכוסות - מותר לשתות שאר משקאות בין כוס ראשונה לשניה ובין שניה לשלישית. ויין נוסף לא ישתה בין ראשונה לשניה או בין שלישית לרביעית.

קדש

שיעור 4 כוסות – שיעור הכוס "רביעית הלוג" שהיא 81 סמ"ק ויש לקחת לפחות כוס המכילה 90 סמ"ק. המחמירים כחזו"א לוקחים כוס של 150 סמ"ק. ראוי שלא לקחת כוסות גדולים במיוחד, כיון שלכתחילה צריך לשתות רוב הכוס שלפניו. **בדיעבד** מי ששתה רוב רביעית (41 סמ"ק) אף שאינו רוב הכוס - יצא.

מצוה לקחת יין אדום (תעב, יא), משום "אל תרא יין כי יתאדם" ועוד זכר לדם תינוקות ישראל. יין לבן לוקחים רק אם לא מוצאים אדום או שהוא משובח מן האדום, או מסיבות

בריאותיות, [לסוכרתיים, אם אכן הוא מכיל פחות סוכר]. **מיץ ענבים שיש לו צבע בהיר** אפשר לקחתו לכתחילה אם אינו לבן לגמרי.

יין או מיץ ענבים? יש הסוברים שיש לקחת דווקא יין המשכר או עכ"פ למזוג את המיץ ענבים ביין, באופן ששורגש האלכוהול, ויש סוברים שכל מי שקשה לו יין יכול לשתות מיץ ענבים ויוצא בו לכתחילה, **וכן המנהג**. הפוסקים כרמב"ם שותים יין מזוג במים ללא תערובת אחרת. **אחיזת הכוס** – טוב שכל אחד מהמסובין יאחז בידו הכוס בשעת הקידוש.

בברכת הגפן מתכוונים לפטור כוס שני (למי שאינו מברך על כוס שני ורביעי)

הסיבה – לאחר ברכת שהחיינו מתיישבים ושותים הכוס בהסיבה על צד שמאל.

במידה ולא הסב צריך לכתחילה לשוב ולשתות שיעור היין שנית ללא ברכה, אך לדעת הרמ"א בשם הראב"ה יצא י"ח (ובטח אם יש זקן או חולה שניתן להקל)

יש נוהגים לאכול כעת ביצה קשה, ואומרים: "זכר לקרבן חגיגה"

ואם אכל ממנה כזית יברך 'בורא נפשות רבות'

תפילה נפלאה לאמרה אחר הקידוש בליל יום טוב של חג המצות.

יהי רצון מלפניך אדוני אלהי ואלהי אבותי שעשה למען רחמיך וחסדיך ויעלה לרצון לפניך עתה עת רצון זכרוננו לפניך וזיכרון כל עמך בית ישראל וזיכרון כל הגלויים אלי לטובה, ויעלה לפניך זכות יעקב אבינו, עליו השלום, שאמר בלילה הזאת: "קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך" ודרשו רבותינו ז"ל (פרקי דר"א פל"א) הלילה הזה עליונים אומרים שירה, הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים, היום הזה ברכת טללים, והברכה חלה מפי המברכים. (עי' חזקוני תולדות).

ותפתח לנו ולכל ישראל אחינו אוצרות צדק, אוצרות צדקה, אוצרות משפט, אוצרות חיים, אוצרות רחמים, אוצרות תשובה, אוצרות תפילה, אוצרות ברכה, אוצרות טללים, אוצרות נשמות של צדיקים, אוצרות רוח חיים, אוצרות שלום, אוצרות אמונה, אוצרות טללי חיים, אוצרות טללי אפרסמון שבהם אתה עתיד להחיות את המתים. ותמלא כל משאלות לבנו לטובה ולברכה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון ליבי לפניך ה' צורי וגואלי.

(עיין מקורו סדר רבה דבראשית מ"ב)

ברכה - נוטלים ידיהם בלי ברכה משום דבר שטיבולו במשקה.
מקצת מן האשכנזים הנוהגים כהגר"א, והתמנים הנוהגים כהרמב"ם, **מברכים**.
לכתחילה כדאי ליטול בחדר האכילה.

מי נוטל? מקצת נהגו שרק בעה"ב נוטל נטילה זו. אבל מנהג רוב העולם שכל המסובים נוטלים, והוא הנכון.

כרפס

מה לוקחים לטיבול? מצד הדין צריך לקחת ירק שאין רגילים לאוכלו קודם הסעודה. יש שלקחו תפוז"א מבושל, צנון, בצל, כרוב כבוש, ומנהג הספרדים ומקצת האשכנזים **בסלרי** (הבדוק מן התולעים ומעושר כדין) וכן מנהג רבינו האר"י ורמז בשמו "כרפס" סודות ורזים.
הכמות - אוכל פחות מכזית [שו"ע] לאחר שטובלו במי מלח או בחומץ, או במים שיש בהם מעט לימון, ומברך עליו בפה"א. ויש שנהגו לאכול כזית [הפוסקים כרמב"ם, גר"א] **מטבליים** - במי מלח או מי לימון (כשהרוב מים)

הברכה - מברכים בורא פרי האדמה קודם אכילת הכרפס. יש נוהגים שאחד מברך ומוציא השאר ידי חובה משום "ברוב עם" [חזו"ע] ויש נוהגים שכל אחד מברך לעצמו [מנ"א], וכך ראוי לעשות במקום שאין שומעים את המברך או שאינו יודע לכוון.
הסיבה - יש מחלוקת אם צריך להסב בכרפס, ופשט המנהג שאין מסיבים, ואם רצה רשאי [עיין מנ"א עמ' לב סעי' יב; מקראי קודש הררי עמ' 205 הערה לח].

יחץ

החציה - לוקח את המצה האמצעית ובוצע אותה לא ע"י סכין (ע"פ הסוד) לשניים חלק גדול (צורת ו') וחלק קטן (צורת ד'). את החתיכה הקטנה מחזיר בין שתי המצות, והחתיכה הגדולה מצניע לאפיקומן. ומנהג תימן לא לחצות אלא לפני ברכת המוציא.
שבורה - אם אחת המצות [כשיש לו רק שלוש] נשברה קודם ליל הסדר, לוקחים אותה ל"יחץ", ונותנים השבר הקטן בין השלימות והגדול לאפיקומן.
חוטפין מצה - יש נוהגים שהילדים חוטפין את האפיקומן ופודים אותו מהם תמורת מתנה. ורמזו מנהג זה במה שאמרו בגמ': "חוטפין מצה בלילי פסחים" ויש שנמנעו ממנהג זה. ודאי שיש להזהר שלא יהפוך לעיקר ליל הסדר אצל הילדים.
יש נוהגים - לתת האפיקומן על שכמם כשהוא כרוך במפה ולאמר פסוק "משארותם צרורות", ושואלים אותו "מהיכן בא?" ומשיב: "ממצרים" וכו' ומנהג יפה הוא.

מגיד

כוונה - יכוון לקיים מ"ע של סיפור יציאת מצריים והגדה לבנים.
הפסק - אין מפסיקין באמצע הגדה אלא לצורך מצווה, או בהרחבת סיפור יציאת מצרים ע"י משלים, פירושים "וורטים" וניגונים, כפי כוח המספר וכפי כוח השומעים.

מי קורא ? אם ראש המסובין קורא את ההגדה ומכוין להוציא יד"ת, והשאר מכוונים לצאת יד"ת – מותר. ואם אנשים שונים קוראים את קטעי ההגדה, צריך שכל אחד יחזור בלחש. ובפרט כשמגיעים לפסקה: "פסח מצה ומרור".

והגדת לבנך – ראוי שכל אחד יושיב בנו ובתו הקטנים לידו ויספר עימם מסיפור יציא"מ לפי הבנתם. אומנם אין זה לעיכובא דווקא, ומקיים המצווה גם ע"י שמספר לאחרים שאינם בניו. ואין חובה על הבנים הגדולים להתארח דווקא אצל אביהם בפסח, בגלל מצוות "והגדת".

הגבהת קערה וסילוקה – לפני אמירת "הא לחמא", יש להגביה הקערה ויש שמגביהים רק את המצות. לאחר סיום "הא לחמא", מסלקין הקערה מן השולחן או לסוף השולחן, ואם אין הבן תמה ראוי לעוררו בשאלה למה זה לקחו הקערה והלא עדיין לא אכלו? ויסבירו שאינם רשאים לאכול עד שיספרו ביציאת מצריים. יש נוהגים רק לומר שישלקו הקערה ואינם מסלקים בפועל, ויש נוהגים רק לכסות המצות. **החזרת הקערה** – לשולחן תהיה לאחר מה נשתנה לפני עבדים היינו.

מזיגת הכוס – מוזגין את הכוס השני לפני אמירת מה נשתנה.

מה נשתנה – הבן הקטן שבמסובין שואל "מה נשתנה", ויש נוהגים שכל הבנים והנכדים שואלים כאחד. ויש נוהגים שראש המסובין חוזר על מה נשתנה לאחר שאלת הבנים. ומיד מתחילים "עבדים היינו". **התשובות** – מן הראוי שהאב יענה לבנים, על כל שאלה שאין עליה תשובה מפורשת בהגדה כגון למה מטבילים שתי פעמים [הליכות שלמה עמ' רנח].

הבנת ההגדה – אם ישנם אורחים שאינם מבינים עברית צריך לפרש להם ולפחות את מאמר רבן גמליאל: "פסח, מצה ומרור".

כיסוי המצות – כל זמן אמירת ההגדה יהיו המצות מגולות לפני ראש המסובין, והכוס מונחת על השולחן. וכשמגיע ל"והיא שעמדה" ונוטל את הכוס בידו, מכסה את המצות מפני כבודם. כשגומרים "מצילנו מידם" – מניחים הכוס ומגלים המצות.

באמירת "מצה זו" "ומרור זה" – יש מגביהים המצה והמרור, ויש מניחים את היד. באמירת "פסח שהיו" אין מגביהים ולא נוגעים.

עשר המכות – שופכים מן היין ט"ז פעמים. יש שופכים באצבע או בקמיצה ויש שופכין ישירות מן הכוס. הנשאר מן הכוס הזו, נוהגים לשופכו לכיור (במידה ואין בו קדושת שביעית). ואז ממלא שוב את כוסו.

כשמגיע ל"לפיכך אנחנו חייבים" מגביה הכוס ומכסה המצות. יש שמחזיקים הכוס עד גאל ישראל. ויש שמניחים ב"הללויה", ושוב מגביהים בברוך אתה וכו'.

כוס שני לאחר "גאל ישראל", שותים כוס שני **בהסיבה**. ומנהג אשכנז ותימן לברך בפה"ג.

רחצה

נוטלים ומברכים, וא"צ לטמא את הידיים קודם הנטילה.

מוציא מצה

שמורה - למצת המצווה צריך לאכול מצה שמורה משעת קצירה [אפילו נעשתה במכונה].

יד או מכונה - יש מחמירים לקחת מלאכת יד שבמשך כל ההתעסקות כוונו לשם מצת מצוה [ובתנאי שנעשתה ע"י יראי השם ובהשגחה]. ויש פוסקים הטוענים שמצת המכונה בזה"ז מהודרת יותר.

מצוות צריכות כוונה - יכוין שמקיים מצווה מן התורה של אכילת מצה. יש נוהגים לומר "לשם יחוד". ורשאים לאומרו אחרי נטילת ידיים. ועדיף לפני הנטילה.

ברכה - מברכים שתי ברכות המוציא [ברכת נהנין] ועל אכילת מצה [ברכת מצוות].
שיעור האכילה - ראש המסובין שהוא המברך יאכל שני זיתים: כזית ממצה העליונה וכזית מן הפרוסה האמצעית. שאר המסובים - יאכלו החתיכה שקבלו מראש המסובין ועוד כזית אחת מן חבילת המצות שבסמוך לשלחן.

שיעור הכזית - נחלקו הפוסקים ותמצית הענין: יש אומרים שהוא שליש מצת מכונה, ויש אומרים שני שליש מצת מכונה וי"א מצת מכונה שלימה. כל אחד יאכל כפי כוחו. ועדיף להקל יותר במצת הכורך או באפיקומן ובמצה הראשונה להחמיר.

הערה: שיעור הכזית - במצה רכה: 35 גרם, מצה קשה: 18 גר'
זמן האכילה - הכזית יאכל בשיעור אכילת פרס שהוא לכתחילה שיעור של 3 דקות, ובדיעבד עד 9 דק'.

טעם מצה - את המצה שאוכלים לשם מצווה אסור לערב עם אוכל אחר לפי שצריכים לטעום טעם מצה בלבד.

הרטבת המצה - לחולה וזקן מותר מעיקר הדין לטבול את המצה במים כדי שיאכל לאוכלה אך לא במרק או משקה אחר.

הפסק - אסור להפסיק בדיבור עד סיום אכילת המצת מצווה. ולכתחילה לא ידבר עד סיום אכילת הכורך. הסיבה - צריך לאוכלה בהסיבה ואם לא הסב יחזור ויאכל.

מרור

המרור - מנהג העולם בחסה ויש לוקחים זן מר במיוחד. ויש מבני אשכנז הנוהגים בשורש "חריין". ברכה - אין מברכין על אכילתו בפה"א. מברכין עליו ברכת המצוות: על אכילת מרור. כוונה - באכילתו מכוונים לשם מצווה מדרבנן (בזה"ז) לאוכלו זכר למה שמררו המצרים וכו'. הסיבה - אין מסיבין באכילתו.

טיבול - טובלים אותו בחרוסת שהיא זכר לטיט, ומנערים כדי שלא יהיה מתוק.

טעם מרור - אין מערבין אותו עם מאכל אחר (פרט לטיבול בחרוסת) כדי לטעום טעם מרור. **שיעורו** - שיעור כזית של מרור י"א 30 גרם וי"א כ- 20 גרם.

כורך

אמירה – קודם אכילתו נוהגים לומר: "זכר להלל וכו'". **איזו מצה?** - אוכלים כזית מהמצה התחתונה (השלישית) או מצה שמורה אחרת- עם כזית מרור, יחד. **סוג המרור** - יש שמחליפים לסוג מרור אחר, ואינו חובה. **הנוהרים בשרויה**, אינם לוקחים חסה לכורך כיון שבדר"כ היא רטובה און ינערו וינגבו אותה. **צורת הכריכה** – המנהג הנפוץ שמניחים המרור בין שני חלקי המצה. אחרים נוהגים לעטוף את המצה עם המרור, ואחרים מניחים המרור על המצה ללא עטיפה. לכל אחד מן המנהגים יש מקור בהלכה [מנ"א].

שיעור המצה בכורך - הואיל ואינו אלא זכר לכן מקילים בשיעורו. יש כתבו כשליש מצת מכונה ויש כתבו שני שלישי מצה. לזקן או חולה אפשר לתת פחות משיעור זה בכורך שהוא זכר.

אוכלים בהסיבה.

שלחן עורך

כוונה - בסעודה יכוין לקיים מצוות "ושמחת בחגך". **שיעור** - לא יאכל וישתה יותר מידי כדי להשאיר מקום לאפיקומן שלא יאכל באכילה גסה.

אכילת צלי - רוב העדות נוהגים **שלא לאכול** בשר או עוף צלוי בלילה זה ובטח **שלא יברך** 'על אכילת הפסח'. אבל דגים או ביצים צלויות מותר. האוכל בשר צלי שעבר גם בישול יש לו ע"מ שיסמוך [חזו"ע].

יש נוהגים לאכול ביצים, ואינו חובה. **הסיבה** – יש מקפידים לכתחילה להסב כל הסעודה, והרוב נוהגים לאכול כהרגלם ללא הסיבה.

מנות אחרונות ושאר פרפראות צריכים לאוכלם קודם האפיקומן.

צפון

אכילת האפיקומן - היא תקנה דרבנן זכר לקרבן פסח (שו"ע תעז, א).

השיעור – יש לאכול כזית. ניתן לנהוג כשיטות המקילות בשיעור כזית, כל אחד כפי כוחו. יש מחמירים לאכול פעמיים כזית, זכר לפסח ומצה הנאכלת עימו.

קודם חצות - יזהר לאוכלו קודם חצות לילה שהוא זכר לפסח [שו"ע]

(עד 12:40 בשעון קיץ) ויש שלא הקפידו [חת"ס, מנ"א].

אכילה אחריו - אחר האפיקומן אסור לאכול שום דבר עד למחרת. טעה ואכל חוזר ואוכל אפיקומן (אם עדיין לא ברך ברהמ"ז) כדי שישאר טעם מצה בפיו.

שתיה – נחלקו הפוסקים אם מותר לשתות משקין אחר אפיקומן, מי שקשה לו להמשיך הסדר או סיפור יצא"מ רשאי לשתות שתיה חמה ומעוררת [חזו"ע]. שתית מים מותרת.

בד

מ'ס אחרונים - חנוכה !

כוס שלישית - לפני ברכת המזון מוזגים את הכוס השלישית לכולם. כאן יש להקפיד יותר על הדחת הכוסות כיון שמסתמא אינן נקיות מחמת האכילה.

אחיזה הכוס - יש אומרים שכל המסובין צריכים להחזיק את הכוס, מתחילת הברכה ועד סופה (חזו"ע) ויש מקילים שרק המזמן יחזיק (עי' מקר"ק תקכט).

יעלה ויבוא - בברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא". ואם שכח חוזר.

ברכונים - כדאי לא להשתמש בברכון של כל השנה משום פרורי חמץ שבהם.

ברכת הגפן – מכוונים לפטור בברכת הגפן כוס רביעית .

שתיה - לאחר הברכה מברכים הגפן לכל המנהגים ושותים את הכוס בהסיבה.

הלל

כוס רביעית - מיד לאחר הברכה מוזגים כוס רביעית. ויש הנוהגים למזוג כוס נוספת של אליהו הנביא. גומרים ההלל בשמחה חדווה והתלהבות ראוי להחזיק הכוס בידו מוגבהת עד גמר ההלל, ואם קשה לו יניחנה לפניו ויאחזי שוב בברכת "ההלוך".

הודו לה' - כשמגיעים להודו לה' כי טוב וכן באנא ה'. גדול המסובין יאמר בקול רם והשאר עונים אחריו. וכן נוהגים בהלל הגדול [כי לעולם חסדו].

שתיית הכוס - אחרי ברכת מלך מהולל בתשבחות שותים כוס רביעית בהסבה ומברכין ברכה אחרונה. מנהג אשכנז והנוהגים כרמב"ם לברך לפני השתיה בפה"ג.

נרצה

פיוטים ולימוד - נוהגים לפייט ולשורר הפיוטים הידועים, ולומר 'שיר השירים' וישתדל לעסוק בסיפור יציאת מצריים או הלכות הפסח גם אחרי הסדר כפי כוחו עד שתחטפנו שינה.

חסל סידור פסח כהלכתו, ככל משפטו וחוקתו

כאשר זכינו לסדר אותו, כן נזכה לעשותו

קפיאת שמעו עטא רמיטה

לשנה הבאה בירושלים הבנויה

יזכור שעדיין לא זכינו לעשות הסדר כפי מה שנצטוינו בתורה, ויבקש על החזרת עבודת המקדש למקומה, במהרה בימינו אכי"ר.

אפואת

הרב יעקב חי בן מרגלית
אברהם בן חוה
אבידן בן צביה

א"ל

הרב שמעון בן אסתר זצ"ל
ליאור בן דן וקרן ז"ל
אהיעזר בן שרה ז"ל

תוצאות בדיקת ירקות עלים

כפי שפורסמו על ידי הרבנות הראשית, ניסן תשע"א :

ראוי להשרות במים וסבון לקיים את ההנחיות הכתובות בשקית	ירוק מן הטבע
	ברכת קטיף
	קטיף בגולן
	עלי הבשור
	גלאט עלים
	חסלט
	עלי בודק
	י. יבולי קטיף
	קטיף עלים למהדרין
	עלים ירוקים למהדרין (ימיני)
	משק מן
	יק"מ
ירוק בכפר למהדרין	
קטיף הארץ למהדרין	
חייב להשרות במים וסבון לפני השימוש	ברכת דוד
	עלי השרון
	יבולי הכפר
	קטיף למהדרין
להשרות במים וסבון ולבדוק עלה עלה כנגד השמש	מרינה
	על פלגי מים
	מיטב הירק
מחברות אלו הוסרה ההשגחה	עלים ירוקים למהדרין
	יבולי מנחת שי
	תנובת הארץ
	יבולי הנגב
	עלה מהודר / עלה עלה

תשובות לשאלות:

1. חג המצות, חג החרות, חג האביב, (חג הגאולה)
2. חמץ- קמח עם מים יותר מ-18 דקות, שאור- חמץ מרוכז ומתפוח(שמרים)
3. חמץ מסמל את הנפחיות שלנו וההשתעבדות ליצר הרע ולתאוות הגשמיות שבתוכינו ואילו המצה מסמלת את היותינו בני-חורין ללא שום תלות ביצר הרע כלל, בהג הפסח אנו מטהרים את ליבינו מהחמץ שיש בתוכו ומתהווים להיות בני-חורין.
4. א. זכר למצה שאכלו אבותינו במצרים בשעה שנגאלו
ב. שואפים ללב טבעי וטהור ולא משועבד כמו המצה שהיא עשויה רק מקמח ומים ללא שום תוספת: ללא סוכר, מלח, ללא נפחיות המסמלת את הגאווה, רק אם לבנו יהיה נקי מכל פניות נוכל להיות בני-חורין אמיתיים.

5. קרבן פסח:

- א. קרבן פסח בא מן הכבשים או מן העזים (גדי)
 - ב. קרבן פסח היה מוקרב בבית המקדש בירושלים
 - ג. זמן הקרבתו היה בערב פסח (יד' בניסן) בין-הערביים כלומר בין ערבו של יום (חצות היום) לערבו של לילה (עד השקיעה) . ד. ישראל נצטוו ע"י משה ע"פ ה' בא' ניסן לקחת את הקרבן בי' בניסן. ה. בי' בניסן.
ו. עד חצות הלילה לכן גם האפיקומן נאכל עד חצות.
 - ז. מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם, מקלכם בידכם, אכילה בחפזון (במהירות) בכדי להיות מוכנים בכל רגע לצאת ממצריים.
 - ח. כל עם ישראל היה מגיע לירושלים שבין החומות ואוכל את קרבן פסח בקדושה.
 6. כנגד 'קרבן חגיגה' שהיה נאכל בסעודת 'ליל הסדר' מבושל.
 7. להזכיר לנו את מרירות העבודה שהיתה לבני' במצרים, המרור שבחז"ל (החזרת) הוא החסה.
 8. אומרים לנו חז"ל: "שדומה לטיט של לבנה שהוא מעשה 'חרסית', (חרוסת כנגד הטיט).
 9. מין ירק (ויש מס' מנהגים איזה ירק לאכול ככרפס) וטובלים אותו במים בכדי שלעורר את הילדים לשאול שאלות,
כדי שנקיים מצוות 'והגדת לבנך' לספר לילדינו בסיפור יציאת מצרים.
 10. כל מאכל שטובלים במשקה (למרות שאין ברכתו 'המוציא') צריך ליטול את הידיים ללא ברכה כדי שיהיו טהורות כי הידיים עסקניות הם והמים מעבירים את הטומאה מהידיים לפרי (המים בעצם מכשירים את המאכל לקבל טומאה)
 11. מצוות דאורייתא 'והגדת לבנך', (וגם 'ושננתם לבניך')
 12. להראות שאיננו מפחדים ב'ליל שימורים' ובזכות זה יבוא משיח וישפוך חמתו על הגויים (רמ"א סי' ת"פ)
 13. מכיוון ששברי עבודה זרה מותרים, כי הם אסורים רק שמחוברים לגוף אבל ידיים ורגליים של ע"ז אסורים גם כשהם מתנתקים מגוף הע"ז.
 14. חכמינו עוזרים לילדים לשאול שאלות בפסח כדי שההורים יענו להם ויסמרו להם ויקיימו מצוות 'והגדת לבנך'.
 15. חכם - שואל כדי להחכים וללמוד - הוא מעוניין בתשובה ע"מ להגיע לאמת.
רשע - שואל מתוך קנטור - הוא מליץ על כל עבודתינו.
- תם - הוא זוקק לידע, אך הוא לא חש בצורך אינטלקטואלי, והוא גם לא ידע לשאול שאלות פרטניות כמו החכם: מה העדות? חוקים? משפטים? הוא רק לא מבין על מה כל המהומה, מה זאת? תסביר לו...

- שאינו יודע לשאול- הוא מנותק אפילו מהמציאות עד כדי שאינו שואל אפילו מה זאת? את פתח לו...תראה לו אחת לאחת מה שונה היום? מה מיוחד היום?
16. 'והיא'- זכות האבות אברהם יצחק ויעקב וההבטחה שהבטיח להם ה' על הארץ והזרע. 'והיא'- התורה הקדושה שכלל שעסקנו בה יותר והתחברנו אליה יותר כך היא שמרה עלינו כעם, אין עוד עם בהיסטוריה העולמית עתיק כל-כך כמו העם היהודי (שהיו עם ישראל מצויינים במצרים שלא שינו שמם, לשונם, מלבושם) 'והיא'- הרדיפה של הגויים את עם ישראל היא שעוררה את עם ישראל לאורך כל הדורות לשוב לאבינו שבשמים ולהתדבק בו- וזה מה ששמר עלינו...
17. לבן ביקש לעקור את עם ישראל מבחינה רוחנית, הוא רצה שיעקב ומשפחתו יישאר עמו וינהג כמוהו ובכך לא תהיה תקומה רוחנית לעם ישראל, ואילו פרעה רק ביקש להרוג את הגוף ורק הזכרים (בגוף בלבד), זה לא לעקור מהיסוד כמו שלבן רצה לעשות.
18. רבי יהודה היה נותן סימנים: דצ"ך, עד"ש באח"ב.
19. במכות מצרים כתוב: **אצבע**, ואילו על הים כתוב **הייד** הגדולה, אם בים היתה יד אז ביד יש 5 אצבעות ואז נכפיל 5-6 ויוצא שבים יש 50 מכות. (וכך תהיה ההכפלה גם לדעה השנייה)
20. נטילים שוב הידיים לאכילת המצה אבל הפעם עם ברכה 'על נטילת ידיים'.
21. **'מוציא'**- המוציא לחם מן הארץ, **'מצה'**- 'על אכילת מצה'
22. לא מברכים על הירק כירק (ברכת הנהנין) אלא על הציווי לאכול מרור (ברכת המצות) ועל תחושת המרירות שאנו צריכים לחוש מעט בלילה זה.
23. כורכים המצה עם מרור וחרוסת וזכר למקדש כמו שעשה הלל הזקן לקיים 'על מצות ומרורים יאכלוהו'.
24. אוכלים האפיקומן עם טעמו נלך לישון בלילה כי לא אוכלים ולא שותים אחרי האפיקומן (רק מים) **אפיקן**- הוציא, **מן** - מזון (מיונית)
25. אפיקומן אוכלים זכר לקרבן פסח שהיה נאכל בלילה הזה.
26. לא אוכלים ושותים אחר אכילת אפיקומן -רק מים.
27. מהללים את ה' על הוליד אותנו לעם נבחר.
28. מקווים ומתפללים שירצה ה' את מעשינו ואותנו כמה שיותר.
29. רמז לשלושה אבות.
30. דרך חרות לבטא את היותנו בני חורין
31. שתיית ארבע כוסות ובאכילת המצות ולפי הרמב"ם גם במהלך כל הסעודה!
32. 1. לחם שעני נוהג לאכול(מתעכל לאט) 2. לחם שעונים עליו(אומרים עליו את ההגדה).
33. ביום השביעי של פסח.
34. צד שמאל. כדי שלא יקדים קנה לושט(שלא יחנק), לא יסב פרקדן.
35. כמו כולם לצד שמאל.
36. ספירת העומר.
37. 1. החכם הזכיר שם ה'. 2. הרשע הוציא עצמו מן הכלל לכשאמר "לכם".
38. על שם הפסיחה(דילוג)שדילג ה' מעל בתי עם ישראל במכת בכורות.

